

Posudek na diplomovou práci Petra Kotvová: Mladá generace v Bosně a Hercegovině – studenti v Sarajevu, Praha 2008

Diplomová práce Petry Kotvové je zaměřena na humanistické téma generační reflexivity ve společnosti, která trpí poválečnou traumatizací v makro-kontextu tzv. „přechodu“. Autorka zkoumá empiricko-historický případ Bosny a Hercegoviny. V zarámování svého výzkumu využívá jak informace mediální-publicistické povahy, tak i některé zdroje z oblasti společenskovední literatury. Hlavním zdrojem, z něhož při napsání práce čerpá, je autorčin vlastní kvalitativní narativní terénní výzkum, jenž prováděla v Bosně po dobu tří měsíců v rámci studijního pobytu.

Cílem práce bylo ukázat, jak mladí v Bosně reflektují společenskou situaci očima generace, která se přímo nepodílela na válečných událostech 1992-95. Autorka nezobecňuje na celou populaci, ale zkoumá velmi selektivně cílovou skupinu 21 vysokoškolských studentů ve věku 19-36 let studujících v Sarajevu. Přitom vychází z předpokladu, že tato skupina je „nadějnou částí mladé generace, na které spočívá budoucnost“ Bosny. Mimo kvalitativních rozhovorů bylo dle autorčina tvrzení využito pozorování a některých dokumentů zejména místního tisku. Autorka v terénním výzkumu vytvořila obraz – časový snímek interpretací a definic situace respondentů k ilustraci individuální a společenské situace tzv. „přechodu“.

Práce je strukturována do dvou částí. V první, teoretické části načrtla autorka historicko-sociální rámec současné Bosny-Hercegoviny. Hlavní témata pak ilustrovala v rámci terénního výzkumu a rozvedla je ve druhé části práce, kde však dominuje spíše deskripce než analýza. Soustředila se na otázky vlivu historické tradice, zejména multietničností, náboženské rozmanitosti a politické nestabilitnosti a absence státnosti – zde je relevantní zejména dlouhodobá tradice provinciálního statusu země v rámci multietnických státních formací Osmanské říše, Habsburské říše a nakonec Jugoslávské monarchie a potom federace (SFRJ). Po rozpadu SFRJ a tzv. bosenské válce vznikl fenomén triadického konfliktu mezi Srbskem, Chorvatskem a Bosnou podtrženého nesouladem mezi novými politickými hranicemi a územním rozmístěním a promíšením etnik a náboženských kultur, které bylo charakteristické pro Osmanskou říši i bývalou Jugoslávii. V Srbsku, Bosně i Chorvatsku docházelo od 17. století k mnoha vlnám etnických přesunů obyvatelstva v souvislosti s dlouhodobým trváním tzv. vojenských hranic ve válkách mezi Habsburskou říší a teritoriálně expanzní Osmanskou říší. Po bosenské válce 1992-95 existuje Bosna-Hercegovina jako formálně mezinárodně uznaný stát, jehož společnost trpí rozpadem etnicko-náboženských společenství (zajímavé by bylo kulturní srovnání se systémem apartheidu) a nedostatkem společné občanské identity a funkčních institucí, které jsou imunní vůči „etnizacím“. Specifikou bosenské situace je propojení mikro- a makroúrovně etnického konfliktu: etnické promíšení neslo s sebou „válku uvnitř rodin“, místní identifikace byly nahrazeny nacionalistickými, znovu-aktualizovány byly náboženské identity. Autorka akcentuje zejména revitalizovaný islám a jeho stoupající vliv jako alternativní vodítko stylu života a individuálního přežití u mladé generace. Přes konfliktní rozdělenost společnosti v po-válečné traumatizaci stojí za úvahu (třebas právě díky mladé vzdělanější generaci) možný návrat k multikulturalitě a toleranci, která se v různé míře udržovala (a latentně působí v narativní komunikaci mezi generacemi „zdola“ mimo politický systém) především v Sarajevu.

Vzniká otázka, zda právě tato tradice by nemohla být jedním z kulturně-identitních faktorů budování nové bosensko-hercegovské občanské identity (tolerance a demokratizace) jako protiváhy „etnizací“ politických stran, která odráží zájmy sousedních států operujících s ochranou svých menšin na území Bosny (?). Jak ukazuje autorčin empirický kvalitativní výzkum, je závažným faktorem také spokojenost mladých lidí se společensko-ekonomickými poměry (kdy závažně působí zejména velká nezaměstnanost a nedůvěra ve veřejné instituce

při absenci společné občanské identity) a větší soulad mezi makro a mikro úrovní reflexivního vědomí. Nespokojenost a socio-ekonomické frustrace mladých segmentů obyvatelstva jsou potenciálně faktorem politické výbušnosti i v jiných částech soudobého světa, které trpí „globalizační marginalizací“. Pokud bude pokračovat politická i ekonomická nejistota, je pravděpodobné, že i v Bosně se budou opakovat vážné krize a konflikty. Je otázkou, zda je možná politika multikulturalismu, jestliže se posilují individuální a kolektivní náboženské identity a dochází ke konfrontacím hodnot (?).

Přes velkou obtížnost tématu – jak meritorně, tak i metodologicky může být příkladem, jak dělat sociologické „Verstehen“ – podala autorka Petra Kotvová velmi zdařilý výkon (bohužel s několika pravopisnými a stylistickými chybami) a proto práci doporučuji k obhajobě. Navrhuji klasifikaci stupněm prvním.

PhDr Oleg Suša CSc

V Praze 19.5.2008